

MAROSI GYULA
Egy másik élet

Hetente, két-háromnaponként álmodós éjszakáim vannak. Nem tudom, az átlaghoz képest ez sok-e, vagy kevés, és azt sem – mert vannak, akik állítják –, hogy összefüggésben vannak-e markáns időjárás-változásokkal: istenigazából nem figyeltem rá. Az álmokhoz illően legtöbbjük töredezett és zavaros, ébredés után sokszor már csak homályosan emlékszem rájuk, zagyva tartalmukra ritkán.

Fiatalabb koromban mintha ritkábban álmodtam volna. Talán, mert többet mozogtam, gyakran éjszaka holtfáradtan dőltem az ágyba, esetleg mert álmaim ébrenléti tevékenységeimben is benne voltak. Esetleg rosszul emlékszem. Arra viszont jól, hogy fiatalabb kori álmaim gyakran erotikus töltésűek voltak: nők jelentek meg bennük, ledérek és kihívóak, néha egyszerre többen is, leginkább arc nélküli testek, egyetlen ismert személyhez sem köthető, pontosabban... De ezt hagyjuk: innen könnyen csúszhatunk a pornográfia mocsarába, ezt hagyjuk meg korunk siker-íróinak. Csak annyit még: nem rösteltem efféle álmaimat, gondoltam, minden ivarérett emberrel megesnek, szexusunkat tápláló mirigyünk tréfáskedvű szorgalmi feladataiból fakadnak. Vannak, akár a tiszteletre méltó tudós koponyák között is, akiknek véleménye szerint álmainkban valójában a tudatunk mélyére szorított titkos vágyaink bugyognak elő – nem hiszem. Esetemben és e tárgykörben biztos, hogy nem: amikor életem során összeakadtam olyan hölgyel, akinek szeme sarkából, kacsantásaiból azt gyaníthattam, hajlandó lenne – esetleg barátnői bevonásával – álmaimban megesett, gimnasztikai felkészültséget is igénylő gyakorlatokat végrehajtani, sürgősen elsompolyogtam a közeléből. Nem valami prudéria gátló sugallatára, hanem mert én is, mint minden férfi – ha csak tudat alatt is –, rettegtem a felsüléstől, ami aztán meglekelheti akár az önbecsülését is, és ami egy ilyen fokozott igénybevétel alkalmával könnyen bekövetkezhet.

De mindezeket csak bevezetésnek – kedvcsináló bevezetésnek? – szánom, nem kívánok behatóan foglalkozni az álmokkal. Mert nem értek hozzá. Az álmok, akár misztikus, akár tudományos igényű foglalatosság is, azon témákhoz tartoznak, amelyek nem

minden emberi agy számára felfoghatók. Amelyekre születni kell. Mint például a prímszámok képletekbe nem foglalható megjelenései, az ősrobbanás és a világegyetem folyamatos tágulása, a marxista esztétika, még inkább a poszt-marxista esztétika témakörei. Persze, ha nem is értek a hagyományos álomfejtéshez, sem a tudományos analízishez, azért tudom, hogy az álmok fontosak. Hozzánk tartoznak, akár csak a jellemünk, talán génállományunkhoz is közük van. Bizonyára befolyásuk van az életünkre, fontos sugallatokat adnak, fantáziánk táptalajai, rémiszteni és vigasztalnak, álmok nélkül talán nem is lehet értelmes életet élni. Biztosra veszem, hogy álmodnak a majmok, lovak és kutyák, minden valamennyi értelemmel bíró lény.

Maradok a prózáirók kaptafájánál: egy történetet, hitem szerint egy érdekes történetet szeretnék elmesélni. Egy vissza-visszatérő álomsorozatban megjelenő történetet. Darabkái úgy hatvanéves korom táján jelentek meg először – így hát megértéssel kell fogadnom minden olyan esetleges véleményt, amely szerint az egész história csupán a már elmeszesedett agytekervények zsákutcás zárványaiban pöfögő kiparológások szüleménye.

A sorozat első darabja csupán abban különbözött a zagyvalék álmoktól, hogy ébredés után emlékeztem rá. Olyasféleképpen, ahogy valamely gyermekkoromban megesett történetre: kissé elmosódottan, az időben némiképp lebegve, de egyes elemeire olyan élesen, mintha csak tegnap történtek volna. Az ehhez kapcsolódó, következő álom ugyanígy. Főként egyes tárgyak és addig sose látott tájak képei maradtak meg erősen. Hogy ezek valamiképp összetartoznak, tulajdonképpen csak azonos hangulatuk, de még inkább képi megjelenésük jellegzetessége – mondhatnám, az operatőri munka sajátossága – mutatta: képei mindig kissé távolságtartó fél-totálban, érzelmeket alig hordozó szenvtelenségben peregtek. Összetartozásuk felismerését nehezítette, hogy szabálytalan, kiszámíthatatlan időközökben jelentkeztek: olykor egymást követő éjszakákon, olykor fél évig semmi. Egyes elemei úgy jelentek meg, mint egy kirakós mozaikjáték darabkái, tudtam, hogy valahol összetartoznak, valahol majd összeilleszthetők, de vagy kétféleképpen kellett összegyűjtenem belőlük, hogy az első kapcsolódást megtaláljam. A maradék, egyelőre talonba rakott darabok aztán a nagy freskó más-más pontján kezdtek összekapcsolódni: jó időbe, három-négy évbe tellett, mire ez megtörténhetett.

Köszöntjük szerzőnket a 75. születésnapja alkalmából!

Ha felismerhetően kialakult egy kép, meg is mozdult. Az állókép rövidke videóvá változott. A moccanások időnként lefagytak, csak akkor kezdtek peregni újra, ha új motívum csatlakozott hozzájuk. Ekkor kezdett igazán izgalmassá válni a játék, ekkortól kezdtem türelmetlenül várni a következő jelenést. És miután egyre több mozgókép kapcsolódott össze, egyszer csak megjelent az én-tudat: a szemlélő, aki mindezeket látja, én vagyok. De nem éber állapotomban levő én – egy másik én. Egy harmincöt-negyven év körüli férfi, akit semmi nem köt össze hatvanöt éves álmodó énemmel. Nem is tudja, hogy létezik. Logikusan: én se tudok kapcsolatot teremteni reménybeli ükunokámmal, mégis, az irántam való süket részvétlensége olykor bántó. Én viszont megfigyelhetem őt, véleményem lehet róla, és ugyanazzal a kissé narcisztikus önszeretettel ragaszkodom hozzá, mint éber énemhez.

Áloméletemben egy nagy, kúriászerű épület mellékszárnyában lakom. Több család él itt, mint valami kisebb társasházban. Bár valamilyen szinten mindenki rokon, de csak felszínesen tartjuk egymással a kapcsolatot, akár egy társasházban: ha találkozunk, köszönünk, de nem járunk össze.

Az épület sík területen fekszik, de előtte egy nem túl meredek, kopár lejtő nyílik, kilométernyi hosszban. Kopárságát az adja, hogy alig borítja néhány centi talaj, alatta szürke sziklakő. Néhány helyen előbukkan a kő, laposan, mint maga a lejtő, felszíne sima, egymásra rakódott rétegekkel, pattintható. A kövek alatti vájatokban valamilyen vastagbundás kis rágcslók laknak, igen eleven népség. Zászlós mókusfarkuk van, szeretnek kergetőzni, és különösen mulatságosak, amikor hátsó lábukra állva figyelnek. A lejtő feletti légtérben héják kerengnek, olykor élesen vijjogva, ezekre a pocoknál alig nagyobb valókikre vadásznak. A lejtő mégiscsak zöld, a köveket moha, az alig-talajt kötőrőfűvek színezik, itt-ott néhány hitvány bokor is előfordul. Alant, a völgyben erdő, hatalmas, öreg, méregzöld, talán tölgyfák alkotta erdő. Az erdőtől már nincsen táj.

A lakásom előtti rész néhány lépésnyi szélességben az itt található lapos kövekkel van kirakva, ami aztán vékony csikban elfut a főbejárat felé. Ritkán járok rajta. Szorosan a fal mellé húzódva, derékmagas kék bogáncsok nyílnak. A főbejárat magas kapuja fölött négy téglaszlop tartotta timpanon, sok helyütt már a csupasz tégláig lemállott a vakolat. Valamiért az épületnek ez a része romlott le a legjob-

ban. Jól látszik, többféle típusú, méretű és színű téglából rakták a falakat, mintha több helyről összehordott bontási anyagot használtak volna fel az építők. Akik nyilván valamilyen szintű őseink lehettek, de hogy kik is voltak ők, nem tudom, de igazán nem is foglalkoztat. Az itt lakó több család is rokon, de nincs több közülük az épülethez, mint nekem, nem is jobb módúak. Valahol, talán egy toldalék részben istálló is lehet, mert időnként tompa patadobogást és nyerítéseket hallok, de lovakkal nem találkoztam a ház körül.

Az én bejárati ajtó két oldalán egy-egy ablak, nem túl magasak, kazettásak. Bentről kilátok a zöld lejtőre, a tölgyerdőig. Teliholdas éjszakákon, ha megébredek, ezen az ablakon át gyönyörűségecsordákat látok méltóságos nyugalommal elvonulni a réten. A bikák rajzoltos agancsát mintha színezüstből öntötték volna, fémesen ragyognak a derengésben. Jókat tudok vidulni a gidák ugrádozásain. Lakrészem egyetlen, de tágas helyiség, egyik oldalán belülről épített kémény fut a mennyezetig: ez a rész a konyhám. Egy öntöttvas csikótűzhely csöve kapcsolódik a kéménybe.

Ha kilépek az ajtón, a lapos kövekkel kirakott előtér után kis konyhakert: hagymát, répát, zöldborsót termelek benne. Két, hosszú karókból összekötött gúla jelzi, valaha futóbabot is ültettem. Itt jó ásónyomnyi mély a talaj, kissé agyagos, de jobbára porhanyós, erdei lombtalaj, lehet, hogy az előttem itt lakók hordták össze. Hamar kiszárad, locsolnom kéne, többet is foglalkozni vele, de sosincs rá időm. Nem tudom, mit csinállok, de valamit nagyon, mert más, vágyott dolgaimra se jut elegendő.

Van egy háziállatom, egy kendermagos tyúk. Ebben az elhanyagolt konyhakertben szokott bókászni. Ha találkozunk, afféle trampli-állásban megáll, félrefordított fejjel bámul rám, kotyog valamit. Ételmáradékokkal szoktam etetni, ha kotyogó hangon hívom, rohanvást megjelenik. Miatta is lelkiismeret-furdalásom van, illene már végre valami ölfélét eszkábálni neki, még jól is járnék vele, oda rakna tojásokat – ha tojik egyáltalán.

Az egyik ablak folytatásában hosszú fal, végével lezárul az épület. További ablakok már nincsenek rajta, hogy a mögötte lévő terület mi célt szolgál, laknak-e ott is, vagy raktárként, esetleg istállóként használják, nem tudom. A fal mellett tárolom, jó magasra rakva a téli tüzelőfámat, ameddig csak felérem: a tetőről hosszban kinyúló ereszt megvédi az esőtől. Sze-

reték fát vágni. Széles, lapát tenyereim vannak, erős csontozatra tapadó, izmos felsőtestem, ha lecsapok a nagyfejszével, a leggörcsösebb rönk is repül szanaszét. Leginkább tölgyet vágok, de azért akad bükk is, nagyritkán hárs. Időnként hosszan bámulom egy-egy szétvágott hasáb erezet-rajzolatát, arcomhoz emelve beszívom kesernyés illatukat.

Ebben az épületben laknak a szüleim is. Velük is jóformán olyan felszínes a kapcsolatom, mint a többi rokon-lakóval. Amennyivel több: időnként felvágom apámnak a tűzifát. Apám valamikor szép szál ember lehetett, de most már görnyedten jár, trottyosan, mintha tele lenne a nadrágja, feje beesett a vállá közé, tekintetét szinte fel se emeli a földről. Darabokból összevarrt, kiszalonásodott elejű szőrme-mellényt és fekete kalapot visel. Motyogós vénember: kifogásolja, miért úgy csinálom, amit csinálom, miért nem inkább amúgy – világ életében ilyen volt, fiatalabb koromban szinte ki tudtam volna ugrani a bőrómból miatta. Három-négy hasábot a karjára emel, aztán hosszú időre eltűnik, és amikor visszatér, még mindig motyog: nem érdemes figyelni rá, mert motyogásaiból nem derül ki semmi. Anyám eddig még nem jelent meg. Nem is vágyódom utána.

Házunk mellett, jó kövhajtásnyira út vezet felfelé. A felettünk lévő, a miénkhez hasonló nagy házban lakók szekereznek időnként rajta. Az út a mindenhol található lapos kövekkel van kirakva, emberi munka, állandó javítgatást igényel. Előfordul, hogy a kövek szétcsúsznak, és a köztük keletkező vajatba beszorul a kocsikerék. Ha a szomszédok már sokat bajlódtak, és nagyon verik a lovakat, átbállagok, és segítek kiemelni. A szomszédok alacsonyabb termetű, kerek fejű emberek, erőben kiteszek közülük kettőt, leleményesebb is vagyok náluk, nélkülem talán nem is boldogulnának. Lovaik kistermetűek, alig nagyobbak egy szárnál, gazdáikhoz vannak méretezve. Hosszú, fekete sörényük van, amely vékonyka copfokba van fonva, a fonatban itt-ott színes szalagocskák: gazdáik szeretik ezeket az állatokat, ami nem zárja ki, hogy verjék őket. Szomszédaim aprókat hajlogatva, lamentáló, gyors beszéddel köszönik meg a segítségemet, némi kis alakoskodást érzek a viselkedésükben – nem egy nyelvet beszélünk. Olykor dudaszó és vidám kurjongatások hangja hallatszik le hozzánk – ők nálunknál jobban összetartó, közösségben élő népek. Mulatozásuk nem zavar, néha ugyan eszembe jut, ha ilyenkor felmennék hozzájuk, bizonyára szívesen fogadnának, hiszen annyiszor segítet-

tem nekik, de valahogy kissé alantasnak érezném magam, ha megtenném.

Az épített út a vidám népek háza után hamarosan megszakad, a kopár lejtő egyre meredekebbé válik. Innen a talajt mindig virágjában lévő hanga borítja, távolról kolompaszó hallik. Ezen a ponton sosem mentem tovább. Előttem, de talán egy napi járásra is merőlegesen futó hegyvonulat, csúcsai az év nagy részében, ha tiszta az idő, jól látszódnak: havasak. Többször gondoltam rá, egyszer el kéne mennem, legalább a hóhatárig, de a rengeteg dolgom miatt – amiről nem derült ki soha, hogy mi a bánat lenne – eddig nem tudtam sort keríteni rá.

Az út végén úgy mellmagasságú, faragott kötömb. Nem az itt mindenhol lelhető fekete gránitból készült, hanem a fene tudja, honnan való márványos mészkőből. Valami határjelző lehetett, nem vitás, de kik állították, miért és mikor, nem tudom. Próbáltam apámat kérdezni, mit tud róla, érezhetően izgalomba jött, hadarva kezdett motyogni, de a szokásos módon nem lettem okosabb tőle. Valamiféle császárt emlegetett, de a nevet nem értettem, már csak azért sem, mert a csak félig kimondott szó közben mindig köpött egyet. A kő teteje négyyszögletű gúlára faragott, az egyik oldalán felirat található. Nem is kevés, háromsornyi. Jó régen állhat itt, mert a betűk vonalait elmállasztotta az idő, a mélyedéseket benőtte a zuzmó. Amikor bicskával próbáltam letisztítani, kristálycukor-darabkák peregtek le róla, már csak körömmel próbálom levakarászni. Nem tudom elolvasni a feliratot, a felismert betűk kétségtelenül latinok. Lehet, hogy nem is az én nyelvemen írták.

Szeretek főzni. Elvágott nyakú kakast mártogatok a lábainál fogva forrásban lévő vízzel teli üstbe, viharsebesebben tépkedem ki a tollait. Hízott libát bontok, nyulat nyúzok, egy éles, csontnyelű tőrökkel szakszerűen vágom a húst, egy kis bárdal csontot török. Szarvasgerincet érlelek pácban. Halat pikkelyezek, és ha ikrát találok, mint kiváltságos finomságot, egy valamilyen porcelánkészletből utolsónak maradt, virágokkal díszített tálra teszem. Való-életemtől ez a tevékenység esik a legtávolabb: bár tudok főzni ezt-azt félkészben kapható alapanyagokból, különösképpen nem élvezem, elvégezendő feladat. Csirkét kopsztani láttam ugyan gyermekkoromban, felbontva a derék állat epéjét is megtalálnám, ha nagyon muszáj lenne, de például nyulat semmi pénzért nem nyúznék meg. A nyúlhúst pedig meg nem eszem: hiába tudom, hogy nyúl, macskára emlékeztet, és

undorít. Álom-életem legélvezetesebb részei ezek a boncolások.

Tulajdonképpen nem is főzök, mert a szépen kikészített húsokat mindig csak egy zománcos tepsiben sütöm ki. Sosem pucolok zöldséget, még hagymát, krumpelit sem. Időnként kinyitva a csikótűzhely sütőjének ajtaját, barnuló tetejüket saját zsírukkal locsolgatom. Szeretem a forró zsír illatát. Bőven használok fűszerfüveket, zsályát, bazsalikomot, kakukk- és citromfűvet, kaprot – a babérlevelet, a fekete borsot, köménymagot nem ismerem. A konyharész sarkában egy kishordó nagyságú, egyenes dongájú dézsában savanyított káposztát tartok, abból minden hús mellé teszek.

Nem kizárólagosan, de főzéseim alkalmával gyakran megjelenik nálam egy tízéves forma fiúgyerek. Rokon ő is, bár nem tudom, milyen szegről-végről, még a keresztnevünk is azonos. Nem csoda, a családban gyakran ismétlődnek a keresztnevek, de hogy mi a közös nevünk, eddig még nem derült ki. A fiú nem éhez, még rosszul táplálnak se mondható, de igazán jól alighanem csak nálam eszik. Meg annyit, amennyi beléje fér. Nem tud késsel-villával enni, mindent csak kanállal. Próbálok taníttatni, de mindent csak kikotor valahogy a tényérből, a húst se sikerül felvágni, úgyhogy egy idő után megkegyelmezek neki, a csontnyelű törkessel kis darabokra vágom a húsát, aztán ehetsz kanállal.

A fiú nemcsak az étkezés miatt járogat hozzám. Nem beszédes, nehézfejűnek, pontosabban kissé gyagyanak tartják. Ha kérdezem – és gyakran kérdezem, hogy beszéltessem –, olyasformán válaszol, mint egy négyéves. Kutyaszemű rajongással néz rám, és ha valami kis feladatot adok neki, szinte összetöri magát, hogy teljesítse. Ha megdicsérem, arcát belefúrja az ölembe. Néha megfogja a kezem, és a fejére húzza: simogassam. Mindezek ellenére, olyan érzésem támadt, hogy a mutatottnál jóval intelligensebb: megtanítottam snapszlizni. Bár ez a játék meglehetősen primitív, végkimenetele nagyon is a lapjástól függ, hamar felismerte, mit, hogyan fordíthat az előnyére. Előkotortam a sakk-készletemet, és megtanítottam a lépésekre: ez észjáték, nem a szerencse dönt. Nem vagyok valami nagy sakkozó, sose tanulmányoztam szakkönyveket, talán efféle tizenéves koromban játszottam utoljára, de mégiscsak megdöbbenett, hogy egy idő után tíz játszából nyolcat megnyert. Úgy sakkozunk, ahogy kártyáztunk: a lapok helyett a figurákat csapkodjuk, és hamar vége egy játszmának. Ami kissé bosszant: amikor nyer, nem örül. Nézem

kutyarajongású tekintettel, és természetesnek veszi, hogy okosabb nálam.

Az időjárás általában kellemes, afféle kora őszi, se túl meleg, se túl hideg. A ház előtti lejtőt mindig sűti a Nap. Időnként azonban cudar hideg éjszakák tudnak lenni.

Közeledtükét a lenti tölgyerdő jelzi: ha alkonyatást zizegni kezd, besötétedve csilingelni, jól teszem, ha még néhány hasáb fát rakok a tűzhelyre. Így is, reggelre a vizes edényeim tetején vékony jégréteg képződik. De nem fádom: vastag gyapjútakaróim vannak, és van egy irhabundám is, azt is magamra teríthetem. Amikor zizegni kezd a tölgyes, beengedem a kendermagost. Már ott vár az ajtó előtt, úgy suhan be, mint egy macska. Felül egy háromlábú fejőszékre, felfújja magát, egy nagyot kakál, és már alszik is. A fejőszék alatt egy púpos halom, már kiszáradt tyúktrágya, azt is el kéne már takarítanom. Egyébként gyakran eltakarítom: spahlival vakarom fel a padlódeszkaról, lúgba mártott gyökérkefével tüntetem el a nyomát – de valahogy mindig újra ott van. Furcsa viszonyban vagyok ezzel a tyúkkal: nem sorolom a körülöttem lévő állatok közé, de nem is tartom valamiféle személyiségnek. Istenigazából még nem is kedvelem, de kötelességemnek érzem gondoskodni róla, és röstelkedem, hogy nem bánok vele méltóképpen.

Szobám mennyezete elég magas, ágyam felett előfér egy alacsony galéria is. Ide egy kis falétrán tudok feljutni, mely olyan keskeny, hogy csak egy talpam fér el egy-egy fokán. A galérián néhány dinnyenagyságú, illatozó birsalma mellett könyvek, nem szép sorban, de összedobálva sem. Nagyalakúak, kemény fedelesek, kötésük kézi munka, gerincük szépen kidolgozott, fedelükön réz vésett nyomott mélyedésben, egyforma nagyságú arany betűkkel a címük – szerzőik nincsenek. Időnként lehozok egyet-egyét, az ablakhoz húzott támlás széken ülve olvasok. Papírjuk vastag, bőrszerű, betűik nyomtatottak, mai szemmel nézve szokatlanul nagyok, úgy ciceró nagyságúak. Előfordul, hogy nagyon belemerülök az olvasásba, és ha rám is borul a vaksötét este, folytathatom tovább: nemhogy villanyom nincsen, de petróleumlámpám, sőt, egy szál gyertyám se, mégis jól látom a fénylő oldalakat. Nem úgy, mintha egy képernyő világítana, inkább a betűk világítanak.

Bal lábikrámon hosszú, térdhajlatomig húzódó sebhely. Ha lábat áztatok, hosszan masszírozgatom, bár napi tevékenységemben nem gátol, az érintésre

érzékeny. Tudom, lőtt seb nyoma, de hogy hogyan szereztem, nincs tudomásom róla. Nincsenek emlékeim arról, hogy részt vettem volna valamilyen háborúban, harci cselekményben, de valahogy így kellett történnie: egy katonaruhára húzott fehér köpenyes orvos, vagy inkább felcser kezelt, többször felvágta, nyomkodta ki belőle a fekete, alvadt vért és a genyinet, azt mondta, ha elüszkösödik, térdből le kell vágni a lábamat. Hosszan kínlódtam vele, mire meggyógyult.

Három-négynaponként szoktam egy ütött-kopott zománcos lavórban alaposabban mosakodni. Ilyenkor már reggel felteszek a tűzhelyre egy vödör vizet, délutánra jól felmelegszik. Csak a felsőtestemet mosom, valami nem illatosított, puha szappannal. Gyermekkoromban anyám beleültetett a lavórba, de mióta a fanszörzetem megjelent, sosem teszek ilyet – talán bele se férnék –, alsótestemet csak a gatyá alá nyúlva dörgölöm át a nyirkos törülközővel. Ilyenkor szoktam borotválkozni is. Egy hosszú, bivalybőr szíjat kifeszítve, mindig az éle felé fordítgatva élesítem a borotvakést – szakértelemmel, ügyesen, élvezettel. De kell is a borotvaél, arcszörzetem elég erős, gégém alatt összeér a mellemen kunkorodó szőrszálakkal. Rúdszappannal bedörzsölöm az arcom, egy pamacs-csal habosra verem. Kerek kis tükrömet az ablaklincsekre akasztom, itt, a legvilágosabb helyen hajtom végre a műveletet. Bármennyire ügyes és gyakorlott vagyok is, egy-két helyen megvágom magam. Nem jelentősek ezek a sérülések, de a vérem kiserken. Piros vér a fehér habban: szép. A tenyérszálakban nem látom az egész arcom, csak részleteket: mintha az állam erősebb lenne, mint éber magamé, szemöldököm is vastagabb, orrom tán laposabb, de nem idegen ez az arc: szemem vonala, homlokom íve hasonló – mintha valamelyik nagybátyámat látnám.

Nincsen túlságosan messze, de azért neki kell dúrálnom magam, hogy ellátogassak a patakhoz. Egy mindig sáros, szinte szakadékosan meredek csapáson közelíthető meg, talpam alatt olykor görögve megindul a talaj, kiálló fagyókerekbe kell kapaszkodnom, hogy le ne bukfencezzek: kínlódó, nyomasztó vállalkozás. Ha a pataknál tett látogatásomról álmodom, másnap reggel fáradtan, összetörtén ébredek. Érdekes: a vissza, a felfelé vezető út még gyötrelmesebb lehet, de valahogy ezt sosem kell megtennem. A víz egy völgy alji, árokszerű mélyedésben folyik: a Börzsöny patakjainak egyike, nem vitás. Keskeny partja két oldalán, ahogy annak lennie kell, sudár égerfák,

lombjuk a víztükör felett összeér, szinte egy zöld alagútban folyik. Vize kristálytisza, iható, jóízű, fenéig átlátni rajta. Nem túl nagy eséssel lapos kövek ágyán fut, helyenként zubogók: a tavaszi áradás itt hatalmas szikladarabokat mosott az égerfák vízbe nyúló, vöröses bőrű gyökerei közé.

Álmaim patakja abban különbözik éber életem patakjaitól, hogy vize nem dermesztő, hanem langyos, talán melegnek is mondható. Az összezáródó lombok alatt mintha egy izzasztóan párás, de nem forró száunában üldögélnék. A pataknál tett látogatásaim alkalmával nem teszek mást, mint egy szál gatyában, egy kövön üldögélek. Áztatom, masszírozgatom sebesült lábamat: talán ez a víz gyógyította meg. Üldögélek és bámészkodom: itt mindenki jelen van, akikkel patakoknál valaha találkoztam. Nemcsak melegebb a víz, de itt minden színesebb, mint valójában. Túlshínezett, túlfénylő, mint a reklámfilmekben. Az arasznyi, fűge kövimárnák aranyhalak, a békák áttetsző zöld kvarc testűek, a szalamandrák világító narancsosak, a szitakötők úgy repdesnek, mintha picinyke LED-lámpák lennének. És a jégmadár! Amint leshelyéről a vízbe veti magát, mintha tűzijáték villanna fel!

Egyetlen egyszer előfordult: a felső folyás felől, a párából lassan kibontakozva úgy tucatnyi japán daru bukkant elő. Jöttükre minden élő megmerevedett, én is. Lassan vonultak, kényeskedő, táncos léptekkel, koronás fejüket magasba emelve, tökéletesen tisztában lévén az élővilágban elfoglalt kivételes, előkelő helyzetükkel. Olyan közel vonultak el mellettem, hogy akár meg is érinthettem volna őket, és kívántam is ezt az érintést, de tudtam, ha megteszem, egy szigorú tabut török meg, és nagy bajt hozok a fejemre.

Visszatérő álmaim összessége nagyjából ennyi.

Nem beszéltem róla senkivel, nem tudom, vannak-e másoknak is efféle visszatérő álmaik, de biztos vagyok benne, hogy igen. Az első homo sapiens megjelenése óta, tízezer éveken át, milliárdnyi egyed között bizonyosan megjelentek az enyémnél hosszabb, tartalmasabb, mélyebb jelentésű sorozatok. Az álmok ideje kiváltságos helyzet. Nem zárható ki, hogy az ember álmában találkozott először Teremtő Istenével. A mindennapok nyomorúságát hordozó testből valamiképpen kilépett lelkiállapotban értesült egy magasabb rendű Szellemi Lény létezéséről. Szegény neandervölgyiek! Robosztus testalkatuk ellenére talán azért íteltettek kihalásra, mert nem tudtak álmodni. Lapos koponyájuk alatt nem jutott hely annak az agytekervénynek, amely az álmok megjele-

nítésében munkálkodik. Nem ismerhették fel a létezés teljességét, csak élettani megfelelésekkel működve lezárult előttük a jövő. A homo sapienst talán az álmai tették sapienssé. Minden próféta, vallásalapító, szent hosszas meditációkkal elért, mindig valami csak félig éber, a testből kilépett álomhoz hasonlatos transzállapotban jutott el a megvilágosodáshoz. Táltosok, sámánok, látnokok ebben az állapotban képesek a túlvilággal való kapcsolatteremtésre.

Megvallom, mint afféle tudományokkal fertőzött, magamat modernnek gondoló ember, mindig kis kajánságot is hordozó kétséggel fogadtam a lélekvándorlásról szóló tanokat. Fentebb leírt sorozatálmom, ha hívővé nem is, de felettébb óvatossá tett megítélésében. Képtelen vagyok felfogni, agyam honnan vett ennyi tökéletesen idegen világból való információt? Miből táplálkozva mutatott be, némi, a csodák világába tartozó jelenetekkel gazdagított, de minden apró részletében hitelesnek tartható, másik életet? Miért olyan bensőségesek és hozzám tartozók a valójában sosem látott tájak képei, mint a hunyt szemem előtt megjelenő, milliószor látott Dunakanyar alakzatai? A sosem birtokolt, esetleg csak filmekben látott tárgyak miért olyan magától értetődően az enyéme? Honnan ez a negyvenfelé hajló férfi, aki ugyan hordoz magában éber életemből való némi felismerhető potyadékokat, de sorsa, helyzete, életvitele mégis tökéletesen idegen? Aki álomtudatom szerint én vagyok? Aki esetleg egész életemben lappangva együtt élt velem, aki befolyásolt, bizonyos vonásokban alakította a karakterem, és aki csak hatvan év után merészkedett elő a homályból, hogy megmutassa magát? Egy valóban létező, valahai ösömtől örökölt, addig lefedett, alányomott gének szabadultak el az önkontrollra már kevésbé képes, meszesedett, öreg agyban? Vagy mégiscsak létezhet előző életünk?

Nem tudom a választ. Jó vastag, mellé- és alárendelésekkel agyonbonyolított, gondolati mélységeket sejtető bizalmaskodó susogással előadott szövegeket lehetne gyártani az ügyből – ezeket most nagyon kajálják, még hírnévre is szert tehetnék –, de csak ennyi telik tőlem: nem is fontos. Bizonyos eszmerendszerek emberei ugyan mindenre tudják a választ, de józan paraszti ésszel be kell látnunk: sapiensi tudatlanságunk végtelen.

De ha már élet, értékelhető.

Első gondolat a csalódásé: csak ennyi? Ha már másik, miért nem hősies, kiváltságos, nagy tettek végrehajtásával örökbecsű, ha már éber életemben

nem sikerült ilyennek lennem? Még primer életemnél is sivárabb, eseménytelenebb, még a valamilyen szintű önbecsülés elérésére sem tesz erőfeszítést. Senkihez nem fűzi reszkető szeretet, senkit se szeretne pusztá kézzel megfojtani. A csodák iránt fogékony ugyan, de előállítani nem törekszik. Miért őrződik meg – akár milyen lenyomatban is – egy ilyen jelentéktelen élet?

Feltűnő, hogy jóformán semmiféle társadalmi meghatározása, kötöttsége sincs. Nincs haza, Isten, anyanyelv, bármily magasabb rendűnek mondható idea. Talán csak szülőföld, de az is csak háttér díszletként. Emberi kapcsolatai oly gyérek, hogy ennyivel lehetne akár remete is. Bármikor, bárhol lehetett-e élni ilyen, a többi ember által nem befolyásolt, külső kényszerek hatása nélküli életet? Vagy lehetett, csak korom gyermekeként, a politikusi és tömegszórakoztató-ipari celebek állandó handabandázását kényszerűen hallgatva, el sem tudom képzelni?

De a legfurcsább: sehol a közelben egy nőnemű lény. Ebben, az érett férfikornak nevezhető állapotban úgy vélem, képtelen lettem volna efféle cölibátusi életvitelt folytatni. Bele is diliztem volna. Nem mintha afféle falu bikája lettem volna, de egy egészséges testnek egészségesen termelődnek a hormonjai. Különbösen is: egy normális férfi mellé szükségeltetik egy asszony is – ahogy az elrendeltetett. Szükséges testének melege, gömbölyűségei, a mosolya, az illata, nőnemű inspirációi, biggyesztett ajkú kontrollja, kis hisztijei. És nem tudom, ami eléggé zavar, álom-énem álmodik-e? Álmában felkeresik-e ledér és kihívó hölgyek, egyszerre akár többen is, csábítják-e arcpirító pajzanságokra? Esetleg az álom-énem álmaiban megjelenő hölgyek álom mivoltukban oly valóságosak, hogy – éber életem álomhölgyeivel ellentétben – képesek a beteljesedésig kielégíteni testi vágyaimat? Mondom: mindez nagyon zavar.

És még egy apróság: ez a kendermagos tyúk. Innen nézve különlegesnek mondható kapcsolatom vele érthetetlen, a spahlival való kakakaparás még röhejes is. Arra gondoltam – mint lelkes tisztelője a pszichológának, mellesleg testvértudományának, a horoszkópkészítésnek is –, hogy ez a kendermagos tyúk valami jelkép, talán a szexuális elfojtottság tudat alatti büntudatának rejtett kivételése? Annyi efféle olvastam össze az emberi lelkek sötét titkait kutató, tiszteletre méltó, világhíres tudós koponyák írásaiban. Tudatlanságomban itt már nem szégyen segédeszközhöz folyamodni. Ha már játszunk, játsszunk! Keressük elő könyvespolcunkról az e témában a leginkább re-

leváns művet, Krúdy Gyula *Álmoskönyvét*. Nézzük csak: „kendermagos tyúk” – ilyen címszó nincs. Elégedjünk meg a sima „tyúk”-kal... Hajjaj! Ilyen sincs. Logikus: ábrándozó szüzek és vérmes fiatalasszonyok Szindbádhoz írott, álomfejtést kérő levelekben hogyan is szerepelhetne egy közönséges tyúk? Belőle még Szindbád se tudná kiolvasni egy mindent elsöprő, szenvedélyes szerelem hamarost közeledtét. Pedig mi minden kacifántost tudtak álmodni nagy- és dédanyáink!

Végül: úgy gondolom, erről a másikkal, álmaimban élt életemről most már azért szabad beszélmem, mert

mondhatni: beteljesedett. Jó ideje már nem jelennek meg új motívumok, a már ismertek bukkanganak fel, igaz, némiképp gazdagodva. Ha megjelennek, örvendek neki, de már nem várom őket türelmetlen izgalommal. Tulajdonképpen csak egy dologra lennék kíváncsi: miket olvasok én azokból a galériáról leszedett nagy könyvekben? Alighanem ezt sosem fogom megtudni. Pedig rendkívül mulatságos lenne, ha az derülne ki – van rá esély, mert legtöbbször, ha elfog az írhatnék, olyan, mintha valaki diktálná –, hogy éberem töltött életem történetei vannak bennük megírva.

Marton László alkotása (1969, Szalkszentmárton)